

Toruń, 04.04.2023

Prof. dr hab. Krzysztof Białowicz
Wydział Sztuk Pięknych
Uniwersytet Mikołaja Kopernika
w Toruniu

**Recenzja rozprawy habilitacyjnej dr Zofii Oslislo-Piekarskiej
w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki
sporządzona w związku z postępowaniem habilitacyjnym
prowadzonym na Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach**

Dane o Habilitantce

Dr Zofia Oslislo-Piekarska jest absolwentką Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach, gdzie w 2009 roku obroniła dyplom magisterski. W tym samym roku uzyskała też tytuł magistra na kierunku kulturoznawstwo Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Pięć lat później w 2014 roku ASP nadała jej tytuł doktora sztuki. Promotorem rozprawy doktorskiej „Nowi Ślązacy. Miasto, dizajn, tożsamość” był prof. dr hab. Tomasz Bierkowski, a recenzentami prof. dr hab. Krzysztof Kochnowicz oraz prof. dr hab. Janusz Górski.

Praca zawodowa habilitantki od 2008 roku jest związana z jej macierzystą Uczelnią, w której swoje doświadczenie naukowo-dydaktyczne zdobywała na początku jako asystentka-stażystka w Pracowni Liternictwa i Typografii ad. Tomasza Bierkowskiego i w Pracowni Rysunku, Malarstwa

i Kompozycji prof. Stefana Speila. Od 2009 roku piastowała stanowisko asystentki w pracowniach: Rysunku, Malarstwa i Kompozycji prof. Stefana Speila, Publikacji Cyfrowych dr Dawida Korzekwy, Liternictwa i Typografii st. wykł. Marka Markiewicza. Ostatnim etapem jej aktywności zawodowej, który miał początek w 2014 roku i trwa do dzisiaj jest praca w charakterze adiunkta w Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach w pracowni Liternictwa i Typografii pod kierunkiem prof. Tomasza Bierkowskiego.

Dorobek twórczy

Dr Zofia Oslislo-Piekarska działa bardzo aktywnie w obszarze projektowania graficznego oraz na polu szeroko rozumianej historii i teorii projektowania. Jej bogaty dorobek teoretyczny obejmujący kilkanaście publikacji ma niewątpliwą rolę w jej wizji dizajnu. Takie pozycje, jak: *Szlak Architektury Modernistycznej w Katowicach – historia pamięci*, *Nowy Śląsk. Nowe Ślązaczki miasta*, *Dizajn dla postindustrialnego świata. Przypadek śląski*, udowadniają, że po pierwsze habilitantka patrzy na projektowanie bardzo wnikliwie i szeroko, a po drugie silnie identyfikuje się ze swoim regionem. Są to w moim odczuciu bardzo wartościowe cechy.

Dorobek artystyczny Dr Zofii Oslislo-Piekarskiej oscyluje przede wszystkim wokół grafiki wydawniczej. Jej trwająca już prawie 15 lat praktyka projektowa wynika przede wszystkim ze współpracy z wieloma śląskimi instytucjami np. Ars Cameralis Silesiae Superioris, Urzędem Miasta Katowice, Muzeum Śląskim, czy Urzędem Marszałkowskim Województwa Śląskiego. Cytując liczby zawarte w dokumentacji habilitacyjnej dowiadujemy się, że artystka do tej pory zrealizowała ponad 100 projektów, z których większość stanowią książki i wydawnictwa. Ten imponujący zestaw charakteryzuje się dużą kulturą projektową. Odczytujemy w nim konsekwencję i pokorę wobec materii literackiej. W takich pozycjach, jak: *Malarstwo fotografia film*, *Laszla Moholya-Nagya*, *Kierunek Gruba / Chemin des Mines*, *Nieznaną dworzec / Unknow station* dostrzegamy ścisłą relację pomiędzy zaprojektowaną okładką z wnętrzem książki. Okładka staje się matrycą z zaszyfrowanym kodem, który w dalszej części jest tłumaczony poprzez kompozycję, kolorystykę i rytm podziałów płaszczyzny. Ważne są też relacje, które zachodzą we wnętrzu, między typografią a ilustracją, fotografią – rytm bloków tekstowych jest w interesujący sposób przełamany, budzi „pozytywny niepokój”.

Siłą napędową twórczości Dr Zofii Oslislo-Piekarskiej jest liternictwo. Zaprezentowane w habilitacyjnym portfolio dokonania udowadniają, że jest ona rasową projektantką. Każde z wydawnictw to system, który w czytelny sposób ułatwia nam poruszanie się po „mapie” powiązanej z danym tematem. Książki są atrakcyjne, ale nie efekciarskie. Projektantka z dużą pewnością porusza się w obszarze technologii druku i sztuki introligatorskiej wykorzystując swoją wiedzę do wzbogacenia wartości wizualnej produktu. Oszczędne operowanie kolorem i poszukiwanie kontrastu w wąskiej skali środków wyrazu jest charakterystyczne dla jej stylu. Można powiedzieć, że każde wydawnictwo, to swego rodzaju identyfikacja wizualna – konsekwentna narracja i czytelna intencja. Pomimo tego, że w dokumentacji widzimy tylko jeden jej (identyfikacji) przykład wykonany w ramach *Europejskich Dni Dziedzictwa*, to z pewnością możemy stwierdzić, że rodzaj myślenia systemowego towarzyszy autorce w każdym momencie jej pracy.

O skali dorobku Dr Zofii Oslislo-Piekarskiej projektowego świadczy też udział w ponad 20 wystawach. Ich przykładami są: Typopolo w Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie, Places of Origin: Polish Graphic Design in Context w Reykjavíu, czy wielokrotnie wystawa pokonkursowa „Śląska Rzecz” w Zamku Cieszyn.

Projekt habilitacyjny

Projektem habilitacyjnym Dr Zofii Oslislo-Piekarskiej jest praca: „Rola typografa w zespołach interdyscyplinarnych na przykładzie projektów: *The Insects Project. Problems of Diacritic Design for Central European Languages, Apetyt na radykalną zmianę* oraz *System Informacji Miejskiej dla Katowic.*”

Publikacja *The Insects Project. Problems of Diacritic Design for Central European Languages* była projektem międzynarodowym skupionym na specyfice projektowania nastawionego na typografię państw Grupy Wyszehradzkiej. Habilitantka była współautorką jednego z czterech esejów, które łączyły teorię z praktyką projektową oraz połowicznie autorką całej koncepcji. Chociaż, o dziwo, nie figuruje ona jako autorka projektu graficznego publikacji, to odpowiadała ona w 50% za redakcję

i całkowicie za redakcję techniczną książki – domniemywam, że ten aspekt miał też wpływ na wizualną formę tej pozycji.

Prezentacja projektu – odbyła się na konferencji ATypl w 2016 roku, na TYPOBerlin 2017 i w tym samym roku na wrocławskim TypeForum. Jej głównymi założeniami było zwrócenie uwagi na rolę znaków diakrytycznych w językach krajów Grupy Wyszehradzkiej bazując na odniesieniach historycznych i lokalnej specyfice, co miało przełożenie na ograniczenie dostępności do krojów pisma zawierających w/w elementy. Istotnym akcentem tej pracy był międzynarodowy odzew, który udowodnił jego przydatność i wpływ na zwiększenie świadomości projektowej „Zachodu” w stosunku do krajów ze środkowej części Europy.

Drugą składową pracy habilitacyjnej był projekt wystawy *Apetyt na radykalną zmianę – Katowice*. Multimedialna prezentacja w przestrzeni Galerii Miasta Ogrodów została wykonana z folii wycinanej na ploterze i uzupełniona projekcjami na zainstalowanych monitorach. Prezentowała ona niestandardowe podejście do historii miasta, w której elementami dominującymi były mapy i różnego rodzaju diagramy.

Dr Zofia Oslisło-Piekarska była odpowiedzialna za część rozwiązań wizualnych powiązanych z kluczem wystawy, projekt jej dwóch rozdziałów, ściany powitalnej, jednej z map oraz serię piktogramów. Narracja wystawy, którą odczytałem na bazie dokumentacji fotograficznej wydawała się czytelna i atrakcyjna wizualnie pomimo wąskiej gamy kolorystycznej i dużej ilości komponentów.

Ostatnim elementem pracy habilitacyjnej był *System Informacji Miejskiej dla Katowic*. W tym rozległym i odpowiedzialnym przedsięwzięciu habilitantka zaistniała jako projektantka (40% udziału w projekcie). Z opisu zawartego w dokumentacji wynika, że głównym celem ponad dwudziestoosobowego zespołu było wizualne wyodrębnienie stolicy Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii z wieloskładnikowej aglomeracji. Bardzo spodobało mi się umieszczone w tekście sformułowanie kładące nacisk na „wzmocnienie lokalnej tożsamości wizualnej”. To ważny, czasami deprecjonowany przez dizajnerów cel.

Wykonanie projektu odbyło się za pomocą wydruków na folii samoprzylepnej umieszczonych na metalowych tablicach. Tego rodzaju koncepcje niosą ze sobą wiele ograniczeń, chociażby niewielka powierzchnia, czy systemowe podejście do czytelności nakierowanej również na osoby niepełnosprawne. Istotnym elementem całego przedsięwzięcia, co oczywiste, było umiejętne dobranie i zakomponowanie typografii oraz przemyślana odnosząca się do uwarunkowań historyczno-przestrzennych kolorystyka.

Poza wartościami czysto wizualnymi i praktycznymi na uwagę zasługuje historia związana z przygotowaniem do realizacji projektu. Okazuje się, że częścią tego procesu była akcja protestacyjna, którą zainicjowało środowisko projektowe. Odnosiła się ona do niedoskonałości pierwotnej koncepcji SIM'u, którą zaproponowała jedna z wrocławskich firm. Po długiej batalii popartej wsparciem zespołu specjalistów i konsultacjami społecznymi udało się przeforsować nową propozycję.

Charakterystyczną cechą aktywności Dr Zofii Oslislo-Piekarskiej jest wynikające niewątpliwie z jej dwukierunkowego wykształcenia łączenie dizajnu z wiedzą historyczną i teoretyczną. Praca zespołowa, która stanowi dla każdego artysty duże wyzwanie, w przypadku projektanta ma inny, bardziej uniwersalny wymiar. Wynika to z samej istoty projektowania graficznego, które z racji swej specyfiki dopuszcza udział specjalistów z wielu dziedzin w realizacji jednego zadania – przypomina, posługując się terminologią filmową, stół montażowy.

W kontekście oceny dorobku habilitacyjnego Dr Zofii Oslislo-Piekarskiej niezwykle istotna wydaje się być część autoreferatu zatytułowana *Jak widzę rolę typografa w interdyscyplinarnych zespołach*. Artystka tłumaczy tutaj swoją dewizę twórczą, która w znacznej mierze opiera się na potrzebie wywierania pozytywnych zmian w otaczającej ją rzeczywistości. Zmiany o dużym zasięgu w związku z tym, że dotyczą wielu obszarów funkcjonowania człowieka wymagają współpracy z fachowcami wielu dziedzin. Projektant (projektantka) jest poniekąd skazany na wsłuchiwanie się w głosy doradców (ekspertów), którzy przede wszystkim tłumaczą specyfikę szeroko rozumianej funkcjonalności. Niezwykle ważny, wizualny aspekt projektowania jest ściśle sprzężony z specyfiką środowiska w jakim funkcjonuje, środowiska, które w znacznym stopniu je determinuje. Habilitantka pisze o umiejętności wsłuchiwania się, empatii, zaufaniu. To niezwykle ważne cechy dizajnera, które zwiększają efektywność wysiłków projektowych i budzą zaufanie.

Działalność dydaktyczna i organizacyjna

Dr Zofia Oslislo-Piekarska, to postać aktywnie działająca na polu dydaktyki, popularyzatorstwa i organizacji. W swojej kilkunastoletniej pracy na rzecz Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach prowadziła zajęcia w następujących pracowniach: Działań Ogólno-plastycznych, Publikacji Cyfrowych, Liternictwa i Typografii. Przedmiotami związanymi z jej praktyką dydaktyczną były m.in. podstawy typografii, pismo i znak, podstawy projektowania graficznego, publikacje cyfrowe.

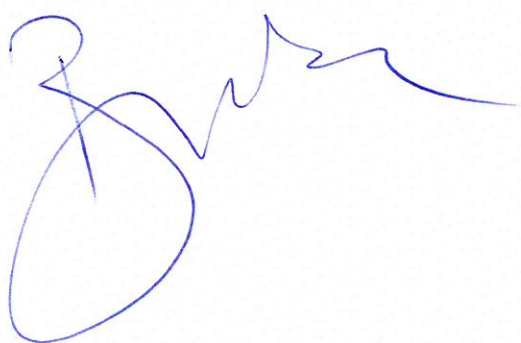
Na uwagę zasługuje intensywność z jaką habilitantka angażuje się w proces doskonalenia zawodowego. Dowodem tego jest udział w wielu warsztatach i konferencjach np. *Kinetic typography*, International Workshop, Śląski Zamek Sztuki i Przedsiębiorczości, *II Międzynarodowe Warsztaty Typograficzne: Ala ma pióro* – projektowanie krojów pism inspirowanych kaligrafią, *Agrafa*, III Międzynarodowa Konferencja Projektowa, *ATyp1 2018* Antwerp, Belgia. Jej działalność organizacyjna przejawiała się głównie w pracy w strukturach ASP – Radzie Wydawniczej, Radzie Wydziału, jako rzeczniczka dyscyplinarna i opiekunka koła naukowego. Ponadto w skład jej aktywności zaliczyć należy wolontariat, członkostwo w różnych zespołach jurorskich oraz prace organizacyjne na rzecz konferencji i wydarzeń wystawienniczych, które odbywały się na Uczelni.

W trakcie swojej działalności dydaktycznej Dr Zofia Oslislo-Piekarska prowadziła interdyscyplinarne seminarium dyplomowe, była recenzentką 15 i promotorką jednej pracy licencjackiej, recenzentką 5 prac magisterskich, promotorką pomocniczą w jednej pracy doktorskiej.

Konkluzja

Dr Zofia Oslislo-Piekarska zaprezentowała swój dorobek artystyczny, dydaktyczny i organizacyjny w czytelnym i dobrze zaprojektowanym autoreferacie. Jej deklaracja twórcza poparta rzetelną dokumentacją i dobrze napisanym tekstem jest wiarygodna i przekonująca. Model projektanta, czyli twórcy wszechstronnego i wsłuchującego się w tętno rzeczywistości, jaki kreśli jest w moim odczuciu modelem kompletnym.

Podsumowując wszystkie składowe zawarte w dostarczonej mi dokumentacji, zgodnie z wymogami formalnymi, praca Dr Zofii Oslislo-Piekarskiej wskazana jako dzieło habilitacyjne spełnia warunki określone w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 574, z późn. zm.). W związku z powyższym wnoszę do Rady Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach o podjęcie uchwały o nadaniu Dr Zofii Oslislo-Piekarskiej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized initial 'Z' followed by a series of connected, fluid strokes that suggest the name 'Zofia Oslislo-Piekarska'.